

Γεωπολιτική προσέγγιση και «Δημιουργικές Ασάφειες»

Ιωάννης Θ. Μάζης [*Ι. Θ. Μάζης, Καθηγητής Οικονομικής Γεωγραφίας-Γεωπολιτικής, Πανεπιστήμιο Αθηνών*]

[*Για Συνέδριο του IENE, 8 - 02 - 2010*]

Είναι σαφές ότι επί των ημερών μας αναπτύσσεται ένας διάλογος σχετικώς με τα θέματα Υφαλοκρηπίδος και Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης (ΑΟΖ) της χώρας¹. Και μάλιστα υπό το φως της πρόσφατης Συμφωνίας Καθορισμού Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης μεταξύ Κύπρου και Ισραήλ, η οποία μάλιστα προκάλεσε και την εντόνως εκφρασθείσα «δυσφορία» της Αγκύρας. Εγράφησαν δε εξαιρετικά κείμενα από ειδικούς και διπλωμάτες εις τον καθημερινόν Τύπον των Αθηνών σχετικώς με αυτά. Επειδή όμως ορισμένα εξ αυτών δημιουργούν (ίσως εσφαλμένως και ίσως αποκλειστικώς εις τον γράφοντα), την εντύπωσιν ότι εμφυλοχωρούν κάποιες «δημιουργικές ασάφειες» εις το νομικόν πλαίσιον της Συμβάσεως για το Δίκαιον της Θαλάσσης του Montego Bay του 1982, οι οποίες να αναγκάζουν, πιθανώς την Ελλάδα, σε υποχωρήσεις από τα, μέχρι στιγμής τουλάχιστον, θεωρούμενα κυριαρχικά της δικαιώματα, ας εστιάσουμε σε ορισμένα στοιχεία αυτού του νομικού πλαισίου και ας προσπαθήσουμε να τα αναλύσουμε. Θα εκκινήσουμε εκ της παραδοχής ότι η Ελλάς δεν είναι «αναθεωρητική χώρα» και ρυθμίζει την εξωτερικήν της πολιτική βάσει των κανόνων του Διεθνούς Δικαίου. Εάν η Ελλάς παύσει να βασίζεται εις αυτούς και επιλέξει τον ολισθηρόν κατήφορον των «πολιτικών» καλουμένων λύσεων με την Τουρκία, τότε δύο τινά δύνανται να συμβούν: είτε η Ελλάς να αποδεχθεί τελικώς τον κανόνα της ισχύος και να αντιμετωπίσει αποτελεσματικώς ενδεχόμενο κίνδυνο θερμών προκλήσεων από την Άγκυρα εις το Αιγαίο και την Ν/Α Μεσόγειο είτε να απωλέσει, ακόμη και άνευ αυτών των προκλήσεων, εθνικήν κυριαρχία εις το Ανατολικόν Αιγαίο, την Θράκη και την Ν/Α Μεσόγειο (Καστελλόριζο).

A. Υφαλοκρηπίδα και Μέση Γραμμή

A1. Ορισμός ΑΟΖ

Πρὶν αναφερθούμε σε αυτό το μέγεθος της ΑΟΖ και την γεωπολιτική του σημασία, θα πρέπει να δώσουμε τα πλέον σημαντικά στοιχεία του νομικού του ορισμού, ώστε να μην δημιουργούνται αμφιβολίες και παρερμηνείες. Κάνουμε χρήση της Νέας Συμβάσεως για το Δίκαιο της Θαλάσσης του Montego Bay του 1982 [1]:

1) «Άρθρο 55. Ως Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη ορίζεται η πέραν και παρακείμενη της Χωρικής Θαλάσσης περιοχή, η υπαγόμενη στο ειδικό νομικό καθεστώς που καθιερώνεται στο παρόν Μέρος [v], δυνάμει του οποίου τα δικαιώματα και οι δικαιοδοσίες του παρακτίου Κράτους και τα δικαιώματα και οι ελευθερίες των άλλων Κρατών, διέπονται από τις σχετικές διατάξεις της παρούσης Συμβάσεως [Μοντέγκο Μπαϊν, 1982]».

2) «Άρθρο 56. Στην ΑΟΖ το παράκτιο Κράτος έχει : α) Κυριαρχικά δικαιώματα που αποσκοπούν στην

εξερεύνηση, εκμετάλλευση, διατήρηση και διαχείριση των φυσικών πόρων, ζωντανών ή μη, των υπερκειμένων του βυθού της θαλάσσης υδάτων, του βυθού της θαλάσσης και του υπεδάφους αυτού, ως επίσης και με άλλες δραστηριότητες σχετικές με την οικονομική εκμετάλλευση και εξερεύνηση της Ζώνης, όπως η παραγωγή ενέργειας από τα ύδατα, τα ρεύματα και τους ανέμους. β) έχει δικαιοδοσία, όπως προβλέπεται στα σχετικά άρθρα της παρούσης Συμβάσεως σχετικώς με: ι) την εγκατάσταση και τη χρησιμοποίηση τεχνητών νήσων, εγκαταστάσεων και κατασκευών ιι) τη θαλάσσια επιστημονική έρευνα ιιι) την προστασία και διατήρηση του θαλασσίου περιβάλλοντος. γ) άλλα διακρίσματα και υποχρεώσεις που προβλέπονται από την παρούσα Σύμβαση.» [2]

«Η νέα αυτή ζώνη δικαιωμάτων του παρακτίου κράτους, φθάνει μέχρι τα 200 ν.μ. από τις γραμμές βάσεως των εθνικών χωρικών υδάτων (ή αιγιαλίτιδος ζώνης, ή χωρικής θαλάσσης, είναι το ίδιο μέγεθος με διαφορετικές ονομασίες) και αρχίζει από το εξωτερικό της όριο»[3].

Δηλαδή, για να δώσουμε ένα παράδειγμα στην ελληνική περίπτωση: Εύρος χωρικής Θαλάσσης+εύρος ΑΟΖ= 200νμ. Με την παρούσα κατάσταση δηλαδή των ελληνικών εθνικών χωρικών υδάτων στα 6νμ έχουμε: 6νμ + 194νμ=200νμ= ΑΟΖ!

«Αυτό σημαίνει ότι στην ΑΟΖ πλέον, έχουν συσσωρευθεί τόσο τα παραδοσιακά κυριαρχικά δικαιώματα που το παράκτιο Κράτος ασκούσε στην Υφαλοκρηπίδα, δηλαδή, στους φυσικούς πόρους του βυθού και του υπεδάφους των παρακείμενων θαλάσσιων περιοχών του, όσο και τα νέα κυριαρχικά δικαιώματα που αφορούν την έρευνα, εκμετάλλευση και διατήρηση των φυσικών πόρων των υπερκειμένων υδάτων, δηλαδή κυρίως, των αλιευμάτων.

Εξάλλου, χορηγήθηκαν και πρόσθετες διακιοδοσίες στο παράκτιο κράτος (δηλ. Αποκλειστικές αρμοδιότητες) που αφορούν την τοποθέτηση και χρήση τεχνητών νησιών και άλλων κατασκευών, τη διεξαγωγή επιστημονικής έρευνας και την προστασία του θαλασσίου περιβάλλοντος από την ρύπανση. Δεν εθίγησαν όμως οι παραδοσιακές ελευθερίες της διεθνούς επικοινωνίας των άλλων Κρατών στα όρια της Ζώνης (ναυσιπλοΐας, υπέρπτησης και τοποθέτησης καλωδίων και σωληναγωγών). Ο νέος αυτός θεσμός, που ήδη και πριν την συμβατική του καθιέρωση είχε βρεί εκτεταμένη εφαρμογή στην πρακτική των Κρατών, αποτελεί ήδη μέρος του εθιμικού διεθνούς δικαίου»[4.]

Αναφορικός, πάντως με την υφαλοκρηπίδα οι διατυπώσεις είναι απολύτως σαφείς και ενισχύονται μάλιστα από τη Συνθήκη του Montego Bay του 1982. Με τη σύμβαση αυτή, επιλύθηκε ένα από τα πλέον ακανθώδη προβλήματα του Δικαίου της Θάλασσας: επήλθε συμφωνία για το πλάτος των Χωρικών Υδάτων (Χωρικής Θαλάσσης), η οποία δύναται πλέον να εγγίζει το εύρος των 12 ναυτικών μιλίων (ν.μ). Ο κανόνας αυτός μάλιστα, λόγω της ευρυτάτου εφαρμογής του, έχει και αυτός πλέον αποκτήσει εθιμική ισχύ. Δια την οριοθέτησιν δε, των αλληλεπικαλυπτομένων, Χωρικών Υδάτων (χωρικών Θαλασσών) υιοθετήθη η αρχή της Μέσης Γραμμής με ελάχιστες μόνον εξαιρέσεις (άρθρο 15). Η περίπτωση αυτή δύναται να καλύψει απολύτως την περίπτωση Ελλάδος-Τουρκίας. Αναφορικός τώρα με τα δικαιώματα που ασκεί το παράκτιο κράτος το οποίο διαθέτει την συγκεκριμένη υφαλοκρηπίδα, αυτά έχουν την έννοια των «κυριαρχικών δικαιωμάτων» δηλαδή το ότι ουδέν άλλο κράτος δύναται να τα διεκδικήσει, έστω και αν το παράκτιο αυτό κράτος δεν ασκεί τα εν λόγω δικαιώματα εις την πράξη. Επίσης, να τονισθεί ότι τα δικαιώματα αυτά, συμφώνως προς την απόφαση του Διεθνούς Δικαστηρίου της Χάγης εις την Υπόθεση της Υφαλοκρηπίδος της Βορείου Θαλάσσης⁶, υφίστανται υπέρ του παρακτίου Κράτους *ipso jure et ab initio* (αυτοδικαίως και εξυπαρχής) χωρίς το Κράτος αυτό να χρειάζεται να προβεί εις ουδεμία νομική ενέργεια[7].

Β. Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη και Μέση Γραμμή

Επίσης, η Υφαλοκρηπίδα, συμφώνως προς την Σύμβαση του 1982, διαθέτει ως ελάχιστον εύρος, την

έκτασιν του βυθού της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης (ΑΟΖ) δηλαδή μέχρι 200 ν.μ. Δύναται όμως να υπερβεί και το όριον αυτό, όταν το Υφαλοπλάσιον του παρακτίου κράτους εκτείνεται πέραν από τα 200 ν.μ., οπότε η Υφαλοκρηπίδα εξικνεΐται μέχρι και το τέλος του Υφαλοπλαισίου ή τα 350 ν.μ. ή ακόμα να εκτείνεται στα 100 ν.μ πέραν από την ισοβαθή καμπύλη των 2.500 μέτρων [8].

Γ. Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη, Μέση Γραμμή και Ευθιδικία

Τώρα, ας εξετάσουμε και ένα σημείον, το οποίο κατά τινες, μπορεί να δημιουργήσει ασάφειες οι οποίες θα απαιτούσαν μάλλον «πολιτικού τύπου προσεγγίσεις» και όχι -κατά βάσιν- νομικού. Πρόκειται, δια το άρθρον 74, εις το οποίο η νέα Σύμβασις (1982) προβλέπει σύναψη Συμφωνίας «συμφώνως προς το διεθνές Δίκαιον, όπως αυτό καθορίζεται στο άρθρο 38 του Καταστατικού του Διεθνούς Δικαστηρίου, προς τον σκοπόν καταλήξεως εις δικαίαν (επιεική) λύση». Η «δημιουργική ασάφεια» λοιπόν, την οποίαν φαίνεται να επικαλούνται ορισμένοι αναλυταί, προκύπτει ακριβώς εδώ. Εις το πλαίσιο αυτό όμως, εμπεριέχεται και η μέθοδος χαράξεως της Μέσης Γραμμής-Μέσης Αποστάσεως, η οποία ήδη έχει αποτελέσει απολύτως πρόσφατο νομικόν προηγούμενο εις τις περιπτώσεις χαράξεως ΑΟΖ μεταξύ της Κύπρου και των γειτονικών της παρακτίων χωρών. Δηλαδή, ας υπενθυμίσουμε ότι την 12η Δεκεμβρίου 1988, η Κύπρος επεκύρωσε την Σύμβαση του ΟΗΕ για το Δίκαιο της Θαλάσσης. Τον Φεβρουάριον του 2003 και τον Ιανουάριον του 2007, η Κύπρος υπέγραψε συμφωνία για την οριοθέτηση της ΑΟΖ με την Αίγυπτον και το Λίβανο, αντιστοίχως. Η συμφωνία βασίζεται εις την διεθνώς αποδεκτή αρχή της μέσης γραμμής και τους όρους της Συμβάσεως του ΟΗΕ για το Δίκαιο της Θαλάσσης. Τον Δεκέμβριον του 2010 ακολούθησε η υπογραφή συμφωνίας μεταξύ Κύπρου και Ισραήλ για την οριοθέτηση της ΑΟΖ μεταξύ των δύο χωρών και πάλιν με τη μέθοδο της μέσης γραμμής. Παράλληλα, η Κύπρος εγκαινίασε στις 16 Φεβρουαρίου 2007 τον πρώτον γύρον υποβολής αιτήσεων αδειών ερεύνης και αδειών εκμεταλλεύσεως υδρογονανθράκων, ο οποίος έληξε στις 16 Ιουλίου 2007, ενώ ικανός αριθμός εταιρειών επέδειξε ενδιαφέρον εις τις οποίες και εδόθησαν σχετικές πληροφορίες. Η Τουρκία, δια τις δύο εκ των περιπτώσεων αυτών δεν αντέδρασε ούτε λεκτικώς! Αντέδρασε μόνον- και αποκλειστικώς-λεκτικώς, δια την περίπτωσιν Κύπρου-Ισραήλ. Και βεβαίως η αντίδρασις της κατέπεσε εις το απόλυτον και αβυσσαλέον... διπλωματικόν κενόν!

Συνεπώς, όταν η -κατά το ήμισυ- υπό τουρκικήν κατοχήν Κύπρος, με κατοχικά τουρκικά στρατεύματα της τάξεως των 40.000 ανδρών εις τα εδάφη του Βορείου τμήματός της, δύναται να εφαρμόσει την Μέσην Γραμμήν δια την χάραξιν της ΑΟΖ, την οποίαν προηγουμένως, μονομερώς είχε ορίσει ο αείμνηστος Τάσος Παπαδόπουλος, συνεπάγεται ασφαλώς ότι και η ισχυρά (;) αλλά και υπερήφανος (;) Ελλάς θα δύναται το τοιοῦτον πολλαπλασίως! Ἡ μήπως αυταπατώμαι;

Επίσης να προσθέσω ότι η πρόσφατη επίσκεψις της Καγκελαρίου της Γερμανίας κ. Α. Μέρκελ εις την Κύπρον, όπως και οι ευθύνες τις οποίες επέρριψε με τις δηλώσεις της εις την τουρκικήν και τουρκοκυπριακὴν πλευρά για την αδυναμία εξευρέσεως λύσεως στο κυπριακὸ ζήτημα, μας πείθουν ότι το γερμανικὸν ενδιαφέρον ἐξήφθη και ἀπὸ τις πιθανότητες γερμανικῶν επενδύσεων στο ελληνο-κυπριακὸ φυσικὸ ἀέριο. Ἀς υπενθυμίσουμε ὅτι ἐπίσκεψις γερμανοῦ Καγκελλαρίου εις την Μεγαλόνησον ἔχει να σημειωθῆ δια χρονικὸν διάστημα ἄνω των τριῶν δεκαετιῶν! Να υποθέσω ὅτι ἡ γερμανίδα Καγκελλάριος -αίφνης- «μας ηράσθη σφόδρα»; Οἱ αντιδράσεις και οἱ ἀναλύσεις του τουρκικοῦ τύπου ἐπὶ της ἐπισκέψεως της κ. Μέρκελ εἶναι ἐξαιρετικὰ εὐγλωττες, ἀναφορικῶς με την δυσφορία της τουρκικῆς πολιτικῆς ἐλίτ ὡς προς την υποστήριξιν της γερμανίδας Καγκελλαρίου προς την σύμπηξιν γενικότερης συμφωνίας Κύπρου-Ισραήλ και ευθυνῶν της τουρκικῆς πλευράς για την ἐξεύρεση λύσεως στο κυπριακόν.[10]

1.1.) Εξετάζοντες τώρα ἀκόμη και την ἀρχὴν της ευθιδικίας/equity, ἡ οποία εμπεριέχει και την ἀρχὴν «των ἐιδικῶν περιπτώσεων» τις οποίες ἀσφαλῶς και ἀβασίμως ἀπὸ νομικῆς πλευράς, επικαλεῖται ἡ Τουρκία, πρέπει να λάβουμε ὑπόψιν ὅλα τα ἀνωτέρω τα οποία και ἀποτελοῦν σαφῶς ἐλληνικὴν πολιτικὴν ἐπιλογὴν διαπραγματευτικῆς στρατηγικῆς, ἐπὶ του προτάγματος (εκτιμῶ) του *raison d'État*

αλλά και της Ευρωπαϊκής στηρίξεως εις τις νόμιμες επιδιώξεις της. Και πάντως, και η περίπτωση της «δικαίας λύσεως/ευθιδικίας» οφείλει, κατά νόμον, να είναι απόρροια του Διεθνούς Δικαίου και σύμφωνη ως προς αυτό [11].

Και δια την πλήρη διασαφήνιση του ζητήματος πρέπει να σημειωθούν τα εξής : ι) συμφώνως προς την Σύμβαση του 1982 (άρθρο 121) οι Νήσοι διαθέτουν πλήρη δικαιώματα Υφαλοκρηπίδος και ΑΟΖ. Εξαιρούνται μόνον οι βραχονησίδες οι οποίες «δεν δύνανται να κατοικηθούν» (προσοχή, δεν ομιλεί ο νόμος περί «μη κατοικουμένων», αλλά περί «μη δυναμένων να κατοικηθούν») «ή δεν έχουν ιδιική των οικονομική ζωή, και οι οποίες δικαιούνται να έχουν μόνον χωρική θάλασσα και συνορεύουσα ζώνη». Κοντολογίς, οι βραχονησίδες αυτές δικαιούνται να έχουν μέχρι 12 ν.μ εύρος Χωρικής Θαλάσσης και ακόμη άλλα 12 ν.μ Συνορεύουσας Ζώνης! Να σημειωθεί εδώ, ότι η Τουρκία δεν αναγνωρίζει ανάλογα δικαιώματα καν εις το Καστελόριζο! Δεν αναγνωρίζει λοιπόν η γείτων, «φίλη» και «σύμμαχος», δικαίωμα Χωρικών Υδάτων και φυσικά ούτε Συνορεύουσας Ζώνης στις βραχονησίδες αλλά ούτε καν εις τις Νήσους του παρακτίου Κράτους το οποίον και τις διαθέτει, και δεν δέχεται να ακολουθήσει τις επιταγές του Δικαίου της Θάλασσας το οποίο, όμως, όπως απαιτεί η οιαδήποτε λύσις, ακόμη και ευθιδικίας, οφείλει να συντελείται με σαφή τήρηση των υπ' αυτό προβλεπομένων κανόνων! Τί να συζητήσομε λοιπόν επ' αυτού και βάσει ποίας «ευθιδικίας», πέραν των κανόνων του Διεθνούς Δικαίου, με την Τουρκία; Αυτό πρέπει να το λάβει σοβαρά υπόψιν εις ο οιοσδήποτε αναλυτής εις οιαδήποτε ανάλυσίν του. Διπλωμάτης, ακαδημαϊκός ή απλώς σκεπτόμενος πολίτης [12].

Δ. Περίκλειστη ή Ημiperίκλειστη Θάλασσα και τουρκικές διεκδικήσεις

3) Υπάρχει ένα ακόμη σημείον το οποίον πρέπει να εκθέσουμε για να αποφύγουμε παρεξηγήσεις, οι οποίες δύνανται να οδηγήσουν σε παρερμηνείες συνεπαγόμενες ολεθρίους χειρισμούς αναφορικώς με τα κυριαρχικά δικαιώματα της Ελλάδος στο Ανατολικό Αιγαίο. Πρόκειται για τα άρθρα 122 και 123 της Συνθήκης του 1982, τα οποία προτείνουν κάποιες εξαιρέσεις από τις παραδεδεγμένες και κοινώς αποδεκτές λύσεις του Δικαίου της Θαλάσσης αφορώσες τις περιπτώσεις των λεγομένων «κλειστών ή ημικλειστών Θαλασσών». Πρέπει να τονίσουμε ότι η ρύθμισις αυτή έχει χαρακτήρα συστάσεως και όχι δεσμευτικό, και προβλέπει απλώς συνεργασία στους τομείς της ι) εξερευνήσεως, διατηρήσεως και εκμεταλλεύσεως των «ζώντων φυσικών πόρων» (δηλαδή: αλιεία), των Θαλασσών αυτών όπως και εις τους τομείς ιι) της θαλασσίας επιστημονικής ερευνής και της προστασίας του Θαλασσίου περιβάλλοντος (Περιβαλλοντική προστασία). Συνεπώς, τα οποιαδήποτε επιχειρήματα της Τουρκίας περί της Ημικλειστού Θαλάσσης του Αιγαίου δεν δύνανται, ακόμη και εάν εγίνοντο, παρ' ελπίδα, αποδεκτά από την Αθήνα, να επεκταθούν σε τομείς συνεκμεταλλεύσεως υποθαλασσίου πλούτου (υδρογονανθράκων), ούτε βέβαια εκχωρήσεως εθνικής κυριαρχίας στους τομείς της Υφαλοκρηπίδος, διότι κάτι τέτοιο δεν προβλέπεται κατ' ουδένα τρόπο από την Σύμβαση του 1982! Πρέπει όμως να σημειώσουμε ακόμη μία ανακόλουθη στάση της Τουρκίας η οποία αποδεικνύει την γνωστή εις τους Τούρκους μέθοδον των «καλών και συμφερόντων» και μάλιστα δια της μεθόδου «των δύο μέτρων και δύο σταθμών»: ι) Η Τουρκία ούτε υπέγραψε αλλά και ούτε επικύρωσε τη Σύμβαση του ΟΗΕ για το Δίκαιο της Θαλάσσης. Ωστόσο, υιοθέτησε, περί το τέλος του 1986, ΑΟΖ στη Μαύρη Θάλασσα και ήρθε σε συμφωνία με την τότε Σοβιετική Ένωση για τις επικαλυπτόμενες περιοχές χρησιμοποιώντας τη... μέθοδο της μέσης γραμμής (!). ιι) Αργότερα η Τουρκία άρχισε συνομιλίες με την Βουλγαρία και την Ρουμανία για το ίδιο θέμα και ήρθε σε αναλόγου μορφής και περιεχομένου συμφωνία με αυτήν την οποίαν είχε συνάψει με τους Σοβιετικούς. Έτσι, ενώ η Τουρκία έχει προχωρήσει, σε συνεργασία με παρευξενία κράτη στην οριοθέτηση της ΑΟΖ στη Μαύρη Θάλασσα – μιας "περίκλειστης ή ημίπερικλειστης θαλάσσης", όπως ισχυρίζεται ότι είναι και η Μεσόγειος – αρνείται να πράξει το ίδιο και εις την... Μεσόγειο, έχοντας όμως η ίδια δημιουργήσει προηγούμενο εις την Μαύρη Θάλασσα! Αυτά αποτελούν ισχυρά όπλα στα χέρια της ελληνικής Διπλωματίας, αρκεί να της δοθεί η εντολή να τα χρησιμοποιήσει...

Ε. Τουρκία και οι Ευρωπαϊκές της υποχρεώσεις ως προς την υπογραφή της Νέας Συνθήκης για το Δίκαιο της Θαλάσσης

Αναφορικός τώρα με τις ευρωπαϊκές υποχρεώσεις της Τουρκίας ως προς την εφαρμογή της Συμβάσεως για το Δίκαιο της Θαλάσσης του 1982, πρεσβύτης να υπογραμμίσουμε ότι: ι) η Σύμβαση του ΟΗΕ για το Δίκαιο της Θάλασσας έχει κυρωθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση (10 Δεκεμβρίου 1998) και κατ' επέκταση αποτελεί μέρος του κοινοτικού κεκτημένου. Όλες οι υπό ένταξη χώρες – συμπεριλαμβανομένης της Τουρκίας - οφείλουν κατά το χρόνο της ένταξής τους να εφαρμόσουν το κοινοτικό κεκτημένο. ιι) το Συμβούλιο της ΕΕ στις 2 Ιουνίου 2005 κατέστησε σαφές ότι «Η σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας αποτελεί μική συμφωνία, δηλαδή έχει συναφθεί και από την Κοινότητα και από τα κράτη μέλη. Δυνάμει των διατάξεων του άρθρου 6 της πράξεως της αφορούσης τους όρους προσχωρήσεως των νέων κρατών μελών, τα κράτη αυτά δεσμεύονται να προσχωρήσουν στις συμβάσεις και συμφωνίες που έχουν συνάψει τα παλιά κράτη μέλη και, μαζί με αυτά, η Κοινότητα» ιιι) στις 2 Απριλίου 2007 ο Όλι Ρεν δήλωσε σαφώς ότι «Η Σύμβαση για το Δίκαιο της Θαλάσσης αποτελεί όντως κοινοτικό κεκτημένο, το οποίο η Τουρκία αναμένεται να υιοθετήσει και να εφαρμόσει μετά την προσχώρησή της στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η Επιτροπή θα συνεχίσει να ελέγχει την εφαρμογή του κεκτημένου στην Τουρκία» ιiiii) αναλόγου περιεχομένου ήταν επίσης η απάντηση του κ. Ρεν σε ερώτηση του Κυπρίου Ευρωβουλευτή κ. Ι. Κασουλίδη αναφορικός με τις παραβιάσεις της ΑΟΖ της Κύπρου από τουρκικό σκάφος. Συγκεκριμένα, ο κ. Ρεν στην απάντησή του την 5η Μαρτίου 2009 προβαίνει σε ιδιαίτερη μνεία των συμπερασμάτων της 8ης Δεκεμβρίου 2008, όπου αναφέρεται ότι «η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποθαρρύνει τυχόν απειλές, προστριβές, ή πράξεις οι οποίες θα μπορούσαν να επηρεάσουν αρνητικά τις σχέσεις καλής γειτνίασης και την ειρηνική διευθέτηση των διαφορών» [13].

Στ. Η ελληνο-τουρκική Συμφωνία της Μαδρίτης του 1997

Η Συμφωνία της Μαδρίτης του Ιουλίου του 1997, επί Κυβερνήσεως Κ. Σημίτη, είναι ακόμη ένα σημείο το οποίο η Αθήνα οφείλει να συνεκτιμήσει και να χειρισθεί αναλόγως στην κρίσιμη συγκυρία των ελληνο-τουρκικών συνομιλιών αλλά και για το θέμα της χαράξεως της ελληνικής ΑΟΖ. Στη συμφωνία αναφέρεται ότι: «Και οι δύο χώρες θα αναλάβουν προσπάθεια να προωθήσουν διμερείς σχέσεις, που θα βασίζονται μεταξύ άλλων και σε:

[...]

IV) Σεβασμό στα νόμιμα ζωτικά συμφέροντα και ενδιαφέροντα της κάθε χώρας στο Αιγαίο, τα οποία έχουν μεγάλη σημασία για την ασφάλεια και την εθνική κυριαρχία τους.

V) Δέσμευση αποφυγής μονομερών ενεργειών στη βάση του αμοιβαίου σεβασμού και της επιθυμίας, ώστε να αποτραπούν συγκρούσεις οφειλόμενες σε παρεξήγηση

[...]

Οι δύο αυτές παράγραφοι είναι οι επίμαχες και εκείνες οι οποίες χρησιμοποιούνται ή/και υπονοούνται από την ισλαμική κυβέρνηση της Άγκυρας ως βάση νομιμοποιήσεως των διεκδικήσεών της εις το Ανατολικό Αιγαίο και βεβαίως εις το Καστελόριζο. Ένα λαμπρό δείγμα αυτής της τουρκικής αναλύσεως, μας έδωσε, ήδη από τον Ιούνιο του 2007 Τούρκος Πρόεδρος κ. Γκιούλ, όταν εις το περιθώριο της Συνόδου του ΟΣΕΠ δήλωσε στην εφημερίδα Καθημερινή ότι: «Η Τουρκία και η Ελλάδα έχουν νομικά και ζωτικά συμφέροντα και ανησυχίες στο Αιγαίο με μεγάλη σημασία για την ασφάλεια και την εθνική κυριαρχία τους. Εχουν δεσμευθεί με τη Συμφωνία της Μαδρίτης του 1997 να σέβονται τις αρχές αυτές και να διευθετούν τις μεταξύ τους διενέξεις με ειρηνικά μέσα και με αμοιβαία συναίνεση».

Ακόμα όμως και αυτό το επιχείρημα της ισλαμικής Κυβερνήσεως της Άγκυρας δεν είναι επαρκές για να «γκριζάρει» το Αιγαίο και τη Ν/Α Μεσόγειο. Και αυτό διότι: ι) η Τετάρτη Παράγραφος ομιλεί περι

«νομίμων ζωτικών συμφερόντων και ενδιαφερόντων» των δύο χωρών. Δηλαδή συμφερόντων και ενδιαφερόντων των οποίων η διεκδίκηση ορίζεται από το Διεθνές Δίκαιο και στην περίπτωση αυτή, από το Διεθνές Δίκαιον της Θαλάσσης του 1982! και ι) η Πέμπτη Παράγραφος έχει ήδη πολλαπλώς καταρρακωθεί και εξευτελισθεί πλήρως από την τουρκική συμπεριφορά των διαρκών παραβιάσεων και υπερπτήσεων στο Αιγαίο, όπως και από μόνην την ύπαρξη του casus belli! Συνεπώς, η καταγγελία από ελληνικής πλευράς της Συμφωνίας αυτής είναι και εύκολη και επιβεβλημένη, ακριβώς λόγω των δύο ανωτέρω στοιχείων.

Και πάντως, ακριβώς λόγω της προκλητικής -και κάθε άλλο παρά ειρηνικής- συμπεριφοράς της Τουρκίας στο Αιγαίο η Συμφωνία αυτή έπρεπε ως ελάχιστο διπλωματικό μέτρο ή έστω διπλωματική ποινή, να καταγγελθεί από ελληνικής πλευράς στο σύνολό της. Επίσης η ύπαρξη και μόνη του εισέτι ισχύοντος casus belli ακυρώνει πλήρως το ουσιαστικό περιεχόμενο των Παραγράφων I, II και III οι οποίες προβλέπουν αντιστοίχως: ι) Αμοιβαία δέσμευση για την ειρήνη, την ασφάλεια και τη συνεχή ανάπτυξη σχέσεων καλής γειτονίας, ιι) Σεβασμό της κυριαρχίας της κάθε χώρας και ιιι) Σεβασμό των Αρχών του Διεθνούς Δικαίου και των Διεθνών Συνθηκών αλλά-και κυρίως-το γράμμα και το πνεύμα της Παραγράφου VI η οποία (τί ειρωνία...) προβλέπει «δέσμευση διευθέτησης των διαφορών τους με ειρηνικά μέσα, στη βάση αμοιβαίας συναίνεσης και χωρίς τη χρήση βίας ή την απειλή βίας». Ερωτώ λοιπόν, εάν το casus belli δεν αποτελεί «απειλή χρήσεως βίας» τότε τί αποτελεί; Ειρηνικό μέσο;

Στ. Γεωπολιτικό συμπέρασμα:

1) Για όλους, λοιπόν, τους ανωτέρω λόγους, από όποια πλευρά και αν ιδωθεί η Συμφωνία αυτή, παρά τις καλές προθέσεις της χώρας μας, δεν μπορεί να συνεχίσει να υπάρχει έστω και ως κείμενο... Οφείλει η Ελλάδα να δείξει ότι δεν ανέχεται επιτέλους την κοροϊδία και τον ευτελισμό και να δώσει ένα μήνυμα σοβαρότητας και εις το υπόλοιπο διεθνές της περιβάλλον...

2) Άλλωστε να γίνει πλέον κατανοητόν, ότι η ευρωπαϊκή -αλλά και κυρίως- η αγγλοσαξωνική γεωστρατηγική κατεύθυνση άλλαξε. Οι δύο αυτοί Διεθνείς πόλοι ισχύος, (ι) ΕΕ και (ιι) ΗΠΑ-Ηνωμένων Βασιλείων 9Ειδική Σχέσις) επιδιώκουν την αποδέσμευση από τα ρωσικά, ιρανικά και Αραβο-ισλαμικά ενεργειακά αποθέματα. Επίσης, υπό το φως αυτής της ερμηνείας, οι Αγγλοσάξωνες της Ειδικής Σχέσεως δεν βλέπουν με ιδιαίτερα θετικόν όμμα, την επερχομένη πρόσδεση της ΕΕ από το Ρωσικό φυσικό αέριο, μεταπράτης και διανομείς του οποίου θα είναι η Γερμανία στην ΕΕ. Να λοιπόν η κατάλληλη ευκαιρία για να το αποφύγουν οριστικά: τα ισραηλινά και τα κυπριακά αποθέματα μαζί με τα ελληνικά αποθέματα φυσικού αερίου (Νοτίως της Κρήτης και στο Ιόνιο μέχρι την Αδριατική) αποτελούν την ιδανική λύση.

Συνεπώς, ο οιοσδήποτε θέσει εαυτόν ως εμπόδιο σε αυτήν την γεωστρατηγική εξέλιξη, και στην περίπτωσή μας αυτή φαίνεται να είναι μόνον η Τουρκία, θα αντιμετωπίσει τις σκληρότατες αντιδράσεις της -ούτω καλουμένης- «Δύσεως» δηλαδή των: ΕΕ και Ειδικής Σχέσεως Λονδίνου-Ουάσιγκτον. Φυσικά ο ισραηλινός παράγων ο οποίος δύναται να επηρεάζει την Ειδική Σχέση θα συμβάλλει σαφώς προς την ιδίαν κατεύθυνσιν! Είναι μάλλον σαφές...

Άρα, φοβικά σύνδρομα εκ μέρους των Αθηνών για αποφασιστικές και στοχευμένες ενέργειες στη Ν/Α Μεσόγειο, δεν είναι δικαιολογημένα, ούτε και από τους πλέον «σώφρωνες» εγκεφάλους του ΥΠΕΞ και του Μεγάρου Μαξίμου. Πάντως αν κρίνουμε από τις δηλώσεις του Πρωθυπουργού στο Ερζερούμ αλλά και του κ. Μπεγλίτη αναφορικά με το Αιγαίο και την στάση της Τουρκίας, το μήνυμα έχει ληφθεί και εκεί.

** Ι. Θ. Μάζης, Καθηγητής Οικονομικής Γεωγραφίας-Γεωπολιτικής, Πανεπιστήμιο Αθηνών, 14-01-2011*

1. Η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας (UNLOSC) του 1982, μεταξύ άλλων, δίνει σαφείς ορισμούς για την Αιγιαλίτιδα Ζώνη (Α.Ζ.) ή τα Χωρικά Ύδατα, τη Συνορεύουσα ή Παρακείμενη Ζώνη, την Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη (ΑΟΖ). Η Σύμβαση του ΟΗΕ για το Δίκαιο της Θάλασσας, η οποία συμφωνήθηκε το 1982 στο Montego Bay της Τζαμάικα και τέθηκε σε εφαρμογή στις 16 Νοεμβρίου 1994, αντικατέστησε τέσσερις παλαιότερες διεθνείς συνθήκες. Σε ψηφοφορία που έγινε στις 30 Απριλίου 1982 στη Νέα Υόρκη για τη νέα Σύμβαση 130 κράτη ψήφισαν υπέρ, τέσσερα κατά και 17 τήρησαν αποχή. Μεταξύ των κρατών που ψήφισαν κατά της Σύμβασης ήταν και η Τουρκία. Μέχρι το τέλος του 2008 επικύρωσαν τη Σύμβαση 157 χώρες, μεταξύ των οποίων και η Κύπρος (12 Δεκεμβρίου 1988) και η Ελλάδα (21 Ιουλίου 1995).

2. Β. Καρακωστανόγλου, Η Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη στο Νέο Δίκαιο της Θάλασσας, Σάκκουλας, Θεσ/νίκη, 2001, σ. 54 και σ. 559, (Τμήμα V, Διατάξεις της Συμβάσεως του 1982 για την ΑΟΖ, Πηγή: Νόμος 2321, ΦΕΚ 136/23-6-1995, τεύχος Α').

3. Β. Καρακωστανόγλου, *όπ. αν.*, σ.σ. 54

4. Β. Καρακωστανόγλου, *όπ. αν.*, σ.σ. 53-54

5. Β. Καρακωστανόγλου, *όπ. αν.*, σ.σ. 53-54

6. Βλ. I.C.J Reports (1969), § 19 in Β. Καρακωστανόγλου, Η Αποκλειστική Οικονομική Ζη στο Νέο Δίκαιο της Θάλασσας, Σάκκουλας, Θεσ/νίκη, 2001, σ. 42

7. Βλ. και Κ. Οικονομίδη, «Βασικές Ρυθμίσεις του Νέου Δικαίου της Θάλασσας», Δίκαιο και Πολιτική, τόμος 9, εκδ. Παρατηρητής, (1985), σσ. 176-177 in Β. Καρακωστανόγλου, Η Αποκλειστική Οικονομική Ζη στο Νέο Δίκαιο της Θάλασσας, Σάκκουλας, Θεσ/νίκη, 2001, σ. 42

8. *όπ. αν.* σ. 55

9.

[<http://www.cyprus.gov.cy/moi/pio/pio.nsf/all/AB89462E00BC0F73C22575710025E69C?opendocument>]

10. Βλ. στον ιστότοπο: <http://www.ikypros.com/easyconsole.cfm/id/8773>: «Ο τουρκικός Τύπος ασχολείται και σήμερα εκτεταμένα με τον απόηχο της επίσκεψης της Γερμανίδας Καγκελαρίου στην Κύπρο, τις αντιδράσεις από την πλευρά της Αγκυρας, αλλά και τη δήλωση του Γερμανού εκπροσώπου Τύπου της Καγκελαρίας Στέφεν Σέιμπερτ ότι 1) η κ. Μέρκελ «δεν έχει ανάγκη μαθήματα Ιστορίας». 2) Η εφημερίδα Σαμπάχ, σε ανταπόκριση από τις Βρυξέλλες με τίτλο «Προ των πυλών κρίση εμπιστοσύνης με την Ευρώπη», γράφει ότι στην ιστορική της επίσκεψη στην Κύπρο, η Γερμανίδα Καγκελάριος είχε επαφές μόνο με το «Νότο», δεικνύοντας ότι δεν έχει σκοπό να κάνει σημαντικά βήματα για την επίλυση του Κυπριακού. Στην πραγματικότητα, σχολιάζει η αρθρογράφος του κειμένου, η συμπεριφορά της κ. Μέρκελ ήλθε ως υποστήριξη στο κρύο ντους του Γιώργου Παπανδρέου προς την τουρκική πλευρά με τις δηλώσεις του ότι η Τουρκία δεν πρόκειται να εισέλθει στην ΕΕ όσο εξακολουθεί η κατοχή στην Κύπρο. Επιπρόσθετα αναφέρεται ότι αν δεν επιτευχθεί πρόοδος στη νέα συνάντηση Χριστόφια - Ερογλου στις 25 Ιανουαρίου (πιθανόν να αναφέρεται στη συνάντηση της 26ης Ιανουαρίου) η ευρωπαϊκή πορεία της Τουρκίας θα παγώσει. Σχολιάζεται επίσης, αναφέρει, ότι η δυσαρέσκεια της Τουρκίας προς την ΕΕ αυξάνεται διαρκώς. 3) Η εφημερίδα Today's Zaman, με τίτλο «Ελληνική Κύπρος στην Τουρκία: Εγκαταλείψτε την διπλωματία των κανονιοφόρων», εστιάζει στις δηλώσεις του Προέδρου Χριστόφια κατά τη συνάντησή του με την Καγκελάριο Μέρκελ, με τις οποίες επιτέθηκε στην Τουρκία επειδή παρενοχλεί τα πλοία που διεξάγουν έρευνες για λογαριασμό της Κύπρου στον τομέα της ενέργειας. 4) Στην ίδια εφημερίδα, δύο γνωστοί αρθρογράφοι,

οι Μουράτ Χασγκιουλέρ και Μουράτ Οζκαελί, μεταξύ άλλων γράφουν ότι διακρίνουν τη δημιουργία μιας κοινής στάσης Μέρκελ - Σαρκοζί, οι οποίοι χρησιμοποιούν το Κυπριακό προκειμένου να αντιμετωπίσουν την Τουρκία, αλλά και τη σύμπληξη μιας συμμαχίας Κύπρου- Ισραήλ. Στο άρθρο διαπιστώνεται μια συναισθηματική αποξένωση των Τ/κ από την Τουρκία και καλούν τα πολιτικά κόμματα να συνεννοηθούν στο Κυπριακό και την αντιπολίτευση να μην χρησιμοποιεί το ζήτημα για να επιτεθεί στο κυβερνών ΑΚΡ. 5) Εξάλλου, σε άρθρο του στην αγγλόφωνη Χουριέτ, ο Γιουσούφ Κανλί κατηγορεί την Γερμανίδα Καγκελάριο ότι ψεύδεται συνειδητά σε ό,τι αφορά το Κυπριακό και ότι πραγματική της επιθυμία είναι να «στριμώξει» την Τουρκία ώστε να την αναγκάσει να επιλέξει μεταξύ ΕΕ και Κύπρου. 6) Οι εφημερίδες Γενί Σαφάκ και Τούρκιγιε εστιάζουν στις δηλώσεις του Τούρκου Υπουργού και αρχιδιαπραγματευτή Εγκεμέν Μπαγίς περί «ιστορικής γκάφας» της κ. Μέρκελ.»

11. όπ. αν. σ. 56

12. Και πάντως, η Σύμβαση θέσπισε έναν υποχρεωτικό μηχανισμό για τη διευθέτηση διαφορών σχετικά με το Δίκαιο της Θάλασσας. Όταν τα Κράτη-Μέρη δεν μπορούν από μόνα τους να επιλύσουν διαφορές που προκύπτουν από τη Σύμβαση, είναι υποχρεωμένα να ακολουθήσουν συγκεκριμένες διαδικασίες που περιγράφονται στη Σύμβαση-όπως προσφυγή στο Διεθνές Δικαστήριο για το Δίκαιο της Θάλασσας. Το Δικαστήριο που εδρεύει στο Αμβούργο, στη Γερμανία, λειτούργησε το 1996, 2 χρόνια αφότου η Σύμβαση τέθηκε σε ισχύ. [<http://www.unric.org/el/--law-articles/26267>, Περιφερειακό Κέντρο Πληροφόρησης Ηνωμένων Εθνών]

13.

<http://www.cyprus.gov.cy/moi/pio/pio.nsf/all/AB89462E00BC0F73C22575710025E69C?opendocument>